

наркотиками – 7,6 %, ризикованість – 7,6 %, цікавість – 1,6 %, неправомірність – 1,6 %.

Віктимологічна профілактика є самостійним напрямом індивідуального запобігання. Набір профілактичних заходів віктимологічного спрямування залежить від різновидів віктимної поведінки потерпілих: від застережливо-роз'яснювальних – до заходів примусу та фізичного захисту потенційних жертв. Головне завдання – змінити віктимну поведінку потенційних жертв й запобігти можливості їх перетворення на реальних потерпілих від насильницьких злочинів.

Ефективна профілактика корисливих злочинів можлива лише за умов тісної взаємодії між правоохоронними органами та засобами масової інформації: пресою, радіо- і телемовленням, які здійснюють віктимологічну профілактику через інформування населення – як поводитися в тій чи іншій ситуації, а також розмішувати соціальну рекламу профілактичної спрямованості, використовувати її для віктимологічної освіти громадян та повідомлення їх про ефективність результатів правоохоронної діяльності в даному напрямі.

Доцільним є готування навчальних або ігрових роликів, буклетів та брошур, що інформують про те, як не стати жертвою, як поводитись в тій або іншій ситуації і у визначений час, коли можна інформацією охопити якомога більшу аудиторію, показувати їх по телебаченню.

ЗАГАЛЬНОСОЦІАЛЬНЕ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЗДІЙСНЕННЯ ВІКТИМОЛОГІЧНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ ГРАБЕЖІВ

Семененко В.В., ад'юнкт кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права НАВС

Запобігання злочинності розглядається кримінологами в широкому (загальносоціальному) і вузькому (спеціально-кримінологічному) значеннях, які іноді називаються рівнями запобігання злочинності. При цьому під загальносоціальним запобіганням розуміється вся соціально позитивна діяльність суспільства й держави (політична, економічна, моральна й ін.), що створює основу для зменшення негативних і антигромадських проявів у суспільстві. Саме загальносоціальне запобігання одночасне виступає умовою для ефективного спеціально-кримінологічного запобігання, яке безпосередньо спрямоване на недопущення вчинення злочинів.

Загальносоціальне запобігання злочинності досягає свого результату опосередковано у процесі вдосконалювання всієї системи суспільних відносин у суспільстві. Зрозумілим є те, що економічно, політично й соціально розвинене суспільство більш захищене від різного роду протиправних і кримінальних деліктів, ніж недосконало

розвинене. Однак у загальносоціальних питаннях закладений потрібний цілеспрямований антикриміногенний потенціал, коли мова йде про соціальну допомогу родині, розвитку молодіжної політики, державній підтримці малого підприємництва й ін. Тому будь-які державні програми, що розроблюються й реалізуються на благо вирішення соціальних протиріч, безумовно (нехай опосередковано), здатні запобігати злочинності. Звідси будь-яке державне розв'язання будь-якої соціальної проблеми несе в собі кримінологічний зміст. Причому цей зміст може бути не тільки антикриміногенним, але й, навпаки, що стимулює протиправну, кримінальну активність.

Звертаючись до загальносоціального рівня профілактики грабежів, слід зазначити, що він включає в себе діяльність держави, суспільства, спрямовану на вирішення суперечностей у політичній, економічній, соціальній, морально-духовній, організаційно-управлінській та інших сферах діяльності. Загальносоціальна профілактика надає опосередкований вплив на злочинність, і здійснюється суб'єктами, для яких функція запобігання злочинності не є основною або професійною. Заходи загальносоціального запобігання мають виключно широкий діапазон, вони впливають практично на всі види, групи, різновиди причин, умов та інших детермінант злочинності. Багатоаспектний, комплексний характер запобігання злочинності найбільш яскраво проявляється саме на загальносоціальному рівні. При цьому сильною стороною загальносоціального запобігання є взаємозв'язок різних за змістом заходів (економічних, соціальних, культурно-виховних, правових та ін.), а також здатність доповнення (підтримки, збагачення) не просто підсумовувати заходи антикриміногенного впливу, а надавати йому нове, незрівнянно більш високе значення в сенсі результативності якостей.

Враховуючи, що грабїж є лише одним зі складів корисливих злочинів проти власності, загальносоціальне запобігання даній категорії посяганням проти власності в цілому така ж, як й щодо інших форм розкрадання чужого майна. До низки заходів загальносоціального характеру слід віднести перш за все здійснення завдань з ефективного управління економікою із урахуванням рівного захисту державою всіх форм власності від злочинного посягання, зокрема й грабежу, формуванню правової психології, спрямованої на повагу діючих законів, забезпечення законності в діяльності правоохоронних органів.

Говорячи про загальносоціальні заходи запобігання грабежу та інших злочинів, слід зауважити, що держава, розробляючи загальнодержавні програми профілактики правопорушень, неналежно фінансує їх здійснення. Насамперед, розробка концепції запобігання злочинності завжди ставилася й ставиться у нашій країні сьогодні на перше місце у системі всієї правоохоронної діяльності, яка спрямована на забезпечення контролю над злочинністю. Зокрема чинна Концепція

реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року визначає проблеми, які потребують розв'язання, а саме: недосконалість нормативно-правового, організаційного, фінансового, кадрового та інформаційного забезпечення профілактики правопорушень; неналежний рівень комплексних запобіжних заходів, спрямованих на усунення причин і умов учинення правопорушень, та профілактичної роботи з особами, схильними до їх скоєння; низький рівень правової культури населення; відсутність дієвого механізму участі громадськості в забезпеченні правопорядку в державі; недосконалість механізму взаємодії правоохоронних органів з центральними і місцевими органами виконавчої влади з питань розроблення конкретних заходів, спрямованих на підвищення ефективності профілактики правопорушень. Також, у ній зазначається, що комплексне розв'язання зазначених проблем можливе за умови вжиття на державному рівні заходів, спрямованих на підвищення ефективності профілактики правопорушень. Натомість, фінансування заходів щодо реалізації Концепції планується здійснювати в межах бюджетних призначень, передбачених на відповідний рік міністерствам та іншим центральним органам виконавчої влади, до повноважень яких належить вирішення питань щодо профілактики правопорушень, а їх обсяг уточнюється щороку з урахуванням можливостей державного бюджету, тобто за залишковим принципом.

На наш погляд, сама Концепція реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року, не досить структурно-логічно та організаційно-вірно побудована, а тому основними вимогами до побудови таких нормативно-правових актів мають стати: - кримінологічний прогноз, що є підґрунтям Концепції запобігання злочинності; - дотримання цілеспрямованості на забезпечення єдності дій усіх органів, установ і організацій, що беруть участь в антикриміногенній діяльності; - концептуальний зв'язок між усіма ідеями, висновками, головними вказівками й прогнозами, що стосуються запобігання злочинності; - зв'язок з практикою протидії злочинності теоретичних положень, що становлять концепцію запобігання злочинності та ґрунтуються на досягненнях практики; - досягнення колективної думки, що являється узагальненням досвіду відповідної наукової й практичної діяльності. Не може бути творчого розвитку, спрямованого на побудову концепції, без вивчення й узагальнення досвіду — як наукового, так і практичного.

Саме такий досвід, перетворений у концепцію, допомагає нам знаходити надійні шляхи контролю над злочинністю.

Загальносоціальні заходи запобігання злочинам, зокрема грабежам, окреслюються у загальнодержавному плані профілактичних заходів щодо реалізації зазначеної вище концепції. Так, з метою впливу на кризові процеси, що відбуваються в соціально-економічній сфері та призводять до ускладнення криміногенної ситуації; збільшення

масштабів криміналізації основних сфер життєдіяльності населення; недосконалість системи реінтеграції бездомних осіб і безпритульних дітей, соціальної адаптації осіб, звільнених з місць позбавлення волі, невирішеність питання щодо примусового лікування осіб, хворих на алкоголізм; поширення дитячої бездоглядності, послаблення функцій сім'ї, зменшення кількості позашкільних гуртків і секцій за місцем проживання; незайнятість населення, зокрема молоді; зменшення обсягу інвестицій та зниження рівня довіри населення до влади; стрімкі зміни умов господарювання і ринкової кон'юнктури, – був затверджений План заходів з виконання Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року, але його виконання залишається на низькому рівні через брак коштів.

На нашу думку, окреслювати основні напрями запобігання злочинності, зокрема грабежів, має загальнодержавна програма, а конкретний план заходів на їх виконання має бути муніципальним, оскільки складання таких планів має враховувати специфіку регіону (економічну, соціальну, культурологічну та інші складові). Натомість, фінансування здійснення муніципальних заходів має фінансуватись регіональним бюджетом. Позитивний досвід такої організації запобіжної діяльності суб'єктів профілактики, який вартує уваги, є в Японії.

Для досягнення належної організації такого процесу необхідно провести децентралізацію влади в Україні та дати право запобігання протидії регіональній загальнокримінальній злочинності, зокрема грабежам, громадам. На виконання цього маємо провести системні реформи в органах внутрішніх справ, де передбачити перейменування міліції у поліцію та розподіл її на державну, регіональну та місцеву, а також передбачити двійне підпорядкування місцевої поліції як державі, так й територіальній громаді на місцях.

ВІКТИМОЛОГІЧНА ПРОФІЛАКТИКА ЗГВАЛТУВАНЬ

Гаврилець А.І., слухач магістратури ННІФПСКМ НАВС

Сучасна цивілізована демократична держава визнає аморальним, не припустимим та протиправним примус і насильство у сфері статевих відносин. Найбільш вагомим за ступенем суспільної небезпеки і тяжкості заподіюваних наслідків серед злочинів, які посягають на статеву свободу і недоторканність особи, є зґвалтування. В механізмі цього виду злочинної поведінки особливе місце займає насильство, агресивно-зневажливе відношення не просто до людини, її життя, злов'яз, честі і гідності, свободи, недоторканності, а й до особи іншої статі, що відокремлює таку поведінку від усіх інших видів злочинної поведінки.